

דו"ח משיבת ועדת ההזנה שהתקיימה ביום 12.1.76

השתתפו: ד"ר י. קלי, ד"ר ש. אמיר, ש. ריון, ב. לב, י. חפר, מ. בלייברג, א. קציר, א. אפנהיים, מ. לוי, ד. אילן וע. קרול.

טבלה 2. יעילות בעלי-חיים שונים של המשק בהפיכת מזונות למוצרים עבור בני-אדם.

חלבון	אנרגיה	
23	11	עופות פטימים
22	9	עופות הודיים
26	18	עופות מטילות
14	14	חזירים
25	17	בקר לחלב
4	3	בקר לבשר
4		טלאים

מטבלה זו נראה, שמעלי הגירה הם הבנו-בזניים ביותר והפחות יעילים בין כל בעלי החיים של המשק בייצור מזון לבני-אדם. משתי הטבלאות ניתן להוכיח, שהספקת מזון לבני-אדם באמצעות בעלי-חיים היא פחות יעילה מאשר באמצעות צמחים הניתנים לניצול ישיר על-ידי האדם. לכן, עלינו להדגיש, עד כמה שאפשר, את חשיבותם של מעלי הגירה ומקומם במשק כיצרני מזון לבני-אדם מחמרי פסולת, שאינם ניתנים לניצול בדרך אחרת. לצורך זה הוערך האחוז (באנרגיה) של המזון המרוכז במזונם של בעלי-חיים שונים. נמצאו הנתונים הבאים: בקר — 20%; חזירים — 25%; עופות — 95%—100%. נתונים אלה מדגישים עוד יותר את חשיבות מעלי הגירה, כיון שאלה אינם מתחרים באדם על מקורות המספוא.

לאור נתונים אלה נעשה חישוב, בתנאי הארץ, מהו חלקם של הגרעינים המיובאים במספוא, תוך שמירה על רמת הזנה מקובלת ושימוש ברמה הגבוהה ביותר האפשרית של מזון גס במנה.

הועלה לדיון הנושא: „היעילות של בעלי החיים בייצור מזון לבני אדם ומדיניות ההזנה של בעלי החיים בישראל“.

ד"ר י. קלי מסר נתונים מארה"ב לפיהם נעשה אומדן של מקורות לייצור והספקה של מזון לבני-אדם. נעשה תחשיב של ימי צריכה של חלבון ואנרגיה, שיסופקו על-ידי הקטאר אחד (10 דונם) באמצעות גידולים שונים או על-ידי גידול בעלי-חיים. התוצאות מובאות בטבלה 1.

טבלה 1. ימי הספקת אנרגיה וחלבון לבני-אדם מהקטאר אחד של גידולים חקלאיים שונים.

מספר ימי הספקה לאדם אחד	מקור המזון לבני-אדם	
	חלבון	אנרגיה
בקר לבשר	190	59
חזירים	318	131
עופות	454	76
בקר לחלב	583	269
אורז	1,615	2,111
תירס	1,909	1,864
סויה	5,491	1,630

מהטבלה נראה, שהקטאר אחד סויה עשוי לספק לאדם אחד חלבון עבור כ-15 שנות חיים בעוד שבאמצעות בעלי-חיים ניתן לספק כמות מזון קטנה בהרבה.

נבחנה גם היעילות (באחוזים) של בעלי החיים השונים בהפיכת מזונותיהם למוצרים מהחי עבור בני-אדם (טבלה 2).

טבלה 3. אחוז המזון הגס במנה לסוגי הבקר השונים כאשר נעשה

שימוש ב-3 מקורות של מזון גס ובדרישות תזונתיות מקובלות.

סוג המזון הגס	מנה ק"ג אנרגיה נעכלת בק"ג ח"י במנה נעכלת בק"ג ח"י	מנה ק"ג אנרגיה נעכלת בק"ג ח"י במנה	
		2.8 לפרה	2.5 לעגלה
מזון גס משובח	2.5	25	0
מזון גס דל (קש)	1.8	53	37
מזון גס דל מטופל	2.1	44	25

הבודד תמריץ להשתמש בחמרים אלו, שערכם התזונתי יותר נמוך וקשה לטפל בהם.

2. לבנות מערכת בה יעשה שימוש מירבי בחמרים במשק ללא תיווך ומעבר דרך תחנות ביניים (כמו: מכוני תערובת מרכזיים, מפעלים לייבוש קליפות הדר וסחיט סלק הסוכר).

3. להתאים את מחירי המספוא המיובא למחירים בשוק העולמי, כדי שהקניות בארץ יהיו יותר רציונליות ויתאימו לתנאי השוק ולא ייווצר מצב שבגלל מסורת והרגל יקנו בארץ דווקא את החמרים היקרים ביותר הנמצאים בשוק. יחד עם זאת, לפנות לאחראים על הקניות ולשכנעם לקנות גרעינים בעלי איכות יותר גבוהה (אפילו במחיר יותר גבוה), דבר שיגביר את השימוש בחמרי המזון המקומיים.

4. לבחון בהיבט כולל את השפעת מחיר החלב על תזונת בעלי החיים. נראה, שכאשר מחיר החלב לצרכן נקבע בעיקר לפי כמותי הכללית ולא לפי רכיביו (חלבון ושומן), אין עידוד מספיק למשק להרבות את השימוש במזון גס ובתוצרי בינים וניתנת עדיפות לשימוש במזונות מרוכזים.

5. להרבות במחקר ובבדיקה — כיצד ניתן לשפר את טיבם של חמרי הלואי כמזון לבקר.

רשם

עופר קרול

המחלקה לבקר, ש.ה.מ.
משרד החקלאות

נראה, שבשמירה על כללי הזנה מקובלים ובהגברת השימוש במזון גס דל אנרגיה יגבר הצורך בגרגרים מיובאים. לעומת זאת, ואם ישופר טיב המזון הגס, יפחת הצורך בייבוא גרגרים, והוא יהיה מינימלי כאשר המזון הגס יהיה בעל איכות גבוהה.

מתוך הטבלה ניתן לחשב:

1. ק"ג מזון גס משובח = 63% מזון גס דל + 37% גרגרים.

2. ק"ג מזון גס משובח = 75% מזון גס מטופל + 25% גרגרים.

ניצול יעיל של מעלי הגירה כיצורני מזון לבני אדם יעשה על-ידי הגברת השימוש במזון הגס ושיפור איכותו. באם נדע ליצר בארץ מזון גס משובח יפחת הצורך ליבא גרעינים, עד ל-25% בלבד עבור הפרות ולא יהיה כל צורך בגרגרים עבור העגלות.

לאור ההצדקה המקצועית של הכיוון החדש, מצביעה בחינת המצב הקיים בארץ, שגורמים חיצוניים בלתי-תלויים בענף מעודדים, באופן בלתי-מוצדק מבחינה מקצועית, את הגברת השימוש במזון מרוכז מיובא. לכן נראה לוועדה, שיש לפעול במסגרות הקיימות בארץ במספר מישורים:

1. להקים מערכת מחירים מתאימה לחמרי לוואי, שתעודד את המשק להרבות בשימוש בהם. במצב הקיים היום חמרי הלואי נמכרים במחירים זולים למחירי המזון המרוכז ואין למשק